

1

Lesna sova

// Petra Vrh Vrezec

V poznopoletnih ali zgodnjejesenskih večerih nas vnovič preseneti oglašanje lesne sove (*Strix aluco*). Po poletnem pevskem premoru (junij, julij), ko sta samec in samica zaposlena z vzrejo svojega podmladka, jeseni spet nastopi sovja »pevska sezona«. Marsikomu se bo zdelo nenavadno, da je lesna sova na jesen tako intenzivno pevsko dejavna, kajti večina ptic najbolj žvrgoli spomladi, ko se pričinja gnezdilna sezona. In od kod takšno pevsko razpoloženje sov v jesenskem času?

Kakor večina sov so tudi lesne sove stalnice in bolj ali manj vse življenje preživijo na svojem območju, ki ga srborito branijo pred sovstnicami, najpogosteje s teritorialnim prepevanjem. Primeren teritorij je območje, ki ima ustrezno gnezdilno mesto (drevesno duplo, odlomljen drevesni vrh, gnezdilnico ipd.) in dovolj razpoložljive hrane za teritorialni par in njun zarod. Jesen je čas za srdite pevske dvoboje lesnih sov. Stvar je preprosta, stari osvojenih teritorijev ne dajo, mladi pa bi jih radi imeli. Jesenska delitev teritorijev je nekakšno varčevanje energije za pomlad, ko jo v veliki meri potrebujejo za uspešno gnezditev. Jesen je tudi glavno obdobje, ko si mlade ali ovdovele sove iščejo partnerje, s katerimi živijo v stalni dolgoletni zvezi. Mladi par pa si mora najti tudi svoje mesto pod luno, zato v tem času mlade sove iščejo svoje teritorije, še zlasti mladi samci, medtem ko samice oprezajo za ustreznimi gnezdišči. Med vneto »mladežjo« pa so seveda tudi osamosvojeni mladiči iz istega leta, kajti lesne sove spolno dozoriže že v prvem letu življenja.

Najbolj muzikalna evropska sova

Naša najpogostejša sova je menda najbolj muzikalna evropska sova. Pri njej so odkrili kar deset različnih oglašanj odraslih in pet oglašanj mladičev. Oglašanje oziroma petje ima številne in različne namene. Izraža ugodje, strah, jezo, naklonjenost in nenaklonjenost, opozarja partnerja in zarod na nevarnost in podobno.

Najznačilnejše in najbolj poznano je teritorialno ali območno petje samca, s katerim sporoča tekmeccem, da je teritorij njegov in da naj na novo prispeli osebek rajši išče srečo drugod. Teritorialni samec, ki svoje območje označuje s petjem, se tako večinoma izogne neljubim spopadom, posledično pa tudi poškodbam. Ta tip petja si marsikateri vraževerni ljudje napačno razlagajo. Ob njem žal še vedno pomislijo na smrt.

Kontaktni klic »kevik« je najpogostejše oglašanje samice. Z njim se odziva na petje samca in to pogosto kar v duetu. Če

2

»kevika« v bližini gnezda, ji samec prinese plen in ob tem glasno naznani svoj prihod. Kontaktni klic uporabljata tudi oba starša, ko prinašata hrano mladičem. Samica pa se oglašuje tudi svarilno, če zazna nevarnost. In če se le-ta še povečuje, lahko izrazi jezo s pokanjem s kljunom. V primeru, da so v nevarnosti mladiči, se samica prične oglašati agresivno z rezkim in hitro ponavljajočim se »vik vik...« Agresivni klic pogosto spremlja hlinjen napad proti glavi vsiljivca, ki je lahko človek, lisica (*Vulpes vulpes*), pes, velika uharica (*Bubo bubo*) ali kak drug nepridiprav. Preden napade, se oglašuje pihajoče ali pa nemirno poka s kljunom. V glasovnem naboru lesne sove so našli še več drugih, redkejših klicev, kot je paritveno oglašanje, trilček, prehranjevalno in kruleče oglašanje, dolgi klici... in še bi lahko naštevali. Funkcija vseh pravzaprav sploh še ni docela dognana.

Lesna sova, ena od enajstih gnezdečih sov v Sloveniji, se oglašuje čez vse leto. Kot smo že povedali, jo redko slišimo junija in julija, prav tako tudi novembra in decembra. V hladnem delu leta ni modro izgubljati težko pridobljene energije s petjem, pa tudi iskanje hrane je pod debelo snežno odejo zamudnejše.

Tudi samice so teritorialne

Ne bi verjeli, a tudi samice lesne sove teritorialno pojejo. Pri lesni sovi so ugotovili, da pri obrambi teritorija pevsko sodeluje tudi samica. Na drugo petje se s teritorialnim oglašanjem pogosteje odzove takrat, ko se v njenem teritoriju oglašuje druga samica. Druga možnost je, da samec v paru pogine in takrat ovdovela samica intenzivno prepeva, da bi si priklicala novega partnerja. Kako tudi ne. Če nov mlad par lesnih sov najde samico samo na teritoriju, jo brez milosti izžene in se polasti teritorialnega bogastva. Sovje petje zato ni šala! Če se samica najpogosteje odzove na drugo samico, je razumljivo, da tudi samec najpogosteje odgovori na petje samca, a se lahko tudi zgodi, da se odzove na drugo samico in tako pomaga partnerki pri izgonu vsiljivke. Samci znajo biti tudi zelo preračunljivi. Če je njegova stalna partnerka

uspešno vzredila njune mladiče, ji bo pomagal pri obrambi teritorija, sicer se lahko primeri, da pri ženskem dvogovoru ne bo sodeloval.

Teritorialna tudi do drugih vrst sov

Za primeren teritorij lahko med seboj tekmujejo različne vrste sov, še posebno, če imajo podobne gnezditvene navade in se hranijo s podobno hrano. Močnejša tekunica lesni sovi je kozača (*Strix uralensis*), šibkejši tekmeč pa denimo koco-nogi čuk (*Aegolius funereus*) ali pa mali skovik (*Glaucidium passerinum*). Sove pritiskajo druga na drugo in se omejujejo. Preživi le najmočnejša ali najprilagodljivejša. Lesna sova se na primer kozači umika na nižje nadmorske višine in v bližino človeških naselij. Nedavno pa smo ugotovili, da različne sovje vrste med seboj merijo moči s teritorialnim petjem, podobno kot to počno pri sovrstnicah.

Če bi radi poslušali petje lesne sove ali drugih sov, bo najboljše, če se na sovji koncert odpravite v času polne lune, ko so pevsko najbolj živahne. Vetrovnih in deževnih noči pa raje ne izbirajte, sove se zaradi glasnega šumenja takrat nerade oglašajo. ●

1: Lesno sovo (*Strix aluco*) bomo novembra in decembra redko slišali. V hladnem delu leta namreč ni modro izgubljati težko pridobljene energije s petjem, pa tudi iskanje hrane je pod debelo snežno odejo zamudnejše.
foto: Janez Papež

2: Zvečer, ko samec zapusti dnevno počivališče, se navadno prvič oglašuje.
foto: Jure Bizjak

VIRI:

- APPLEBY, B. M., YAMAGUCHI, N., JOHNSON, P. J. & MACDONALD, D. W. (1999): Sex-specific territorial responses in Tawny Owls *Strix aluco*. – Ibis 141: 91-99.
- MIKKOLA, H. (1983): Owls of Europe. – T & A D Poyser, London.
- VREZEC, A. (2000): Vpliv nekaterih ekoloških dejavnikov na razširjenost izbranih vrst sov (Strigidae) na Krimu. Dipl. delo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.
- VRH, P. (2005): Medvrstna teritorialnost med kozačo (*Strix uralensis*) in lesno sovo (*Strix aluco*). Dipl. delo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.